

Vergaderjaar 1983–1984

18 227

Wet op de Open Universiteit

Nr. 8

EINDVERSLAG

Vastgesteld 24 mei 1984

Na kennis te hebben genomen van de inhoud van de memorie van antwoord met betrekking tot voorliggend wetsvoorstel en de daarbij door de regering ingezonden nota van wijziging bleek er in de vaste Commissie voor Onderwijs en Wetenschappen¹ bij een aantal fracties nog behoefte te bestaan aan het naar voren brengen van nadere vragen en opmerkingen.

Bij dit eindverslag is de in de memorie van antwoord gehanteerde inhoudsopgave gevolgd.

HOOFDSTUK 1. INLEIDENDE BESCHOUWINGEN

De leden van de fractie van de P.v.d.A. spraken hun waardering uit voor de in veel opzichten afdoende wijze, waarop door de regering is ingegaan op de in het voorlopig verslag gestelde vragen. De regering is er echter, naar hun wijze van zien, niet in geslaagd aan te tonen, dat het grote tijdsbeslag dat de dereguleringsoperatie met betrekking tot het onderhavige wetsvoorstel had geleverd, gerechtvaardigd wordt, zowel door de – uiteindelijk minimale – uitkomst ervan, als door het feit dat zowel voor de parlementaire behandeling als voor het uitwerken van de nadere regelgeving resp. zeer krappe en zelfs onvoldoende tijds marges aanwezig zijn. Zij noemden het op zijn minst curieus dat, kennelijk dank zij deze dereguleringsexercitie, in de bij de memorie van antwoord gevoegde nota van wijziging in een overgangsartikel de wettelijke bevoegdheid moest worden geschapen om met behulp van «ministeriële regelingen» de tijd te kunnen overbruggen tussen de datum van de inwerkingtreding van de wet en de totstandbrenging en inwerkingtreding van algemene maatregelen van bestuur inzake de berekening van de cursusgelden, de aan de inschrijving verbonden rechten voor studenten woonachtig buiten Nederland, de beroepsregeling bij tentamens en examens, en de samenstelling van de bestuursraad. Zij kwalificeerden deze gang van zaken als slordig.

De leden van de P.v.d.A.-fractie hadden met belangstelling en grotendeels met instemming kennis genomen van de reactie van de bewindslieden op de vele vragen die van de zijde van de fracties van het C.D.A. en het G.P.V. in het voorlopig verslag werden gesteld over het pluriforme karakter van de Open Universiteit. De genoemde leden delen de opvatting van de regering dat het openbare karakter van de Open Universiteit èn het feit dat

¹ Samenstelling:

Leden: Van Ooijen (PvdA), voorzitter, Dees (VVD), Konings (PvdA), Evenhuis (VVD), Worrell (PvdA), Hermes (CDA), Beinema (CDA), Kraaijeveld-Wouters (CDA), Lansink (CDA), Van Kemenade (PvdA), vacature PvdA, Andela-Baur (CDA), ondervoorzitter, Niessen (PvdA), Van Baars (CDA), Mik (D'66), Wagenaar (RPF), Van der Vlies (SGP), Wallage (PvdA), Willems (PSP), Den Ouden-Dekkers (VVD), Dijkstal (VVD), Franssen (VVD), Ernsting (CPN).

Plv. leden: Ter Veld (PvdA), Braams (VVD), Van der Doef (PvdA), Kamp (VVD), vacature PvdA, B. de Vries (CDA), De Boer (CDA), Eversdijk (CDA), Couprie (CDA), Toussaint (PvdA), Poppe (PvdA), Oomen-Ruijten (CDA), vacature PvdA, vacature CDA, Groenman (D'66), Schutte (GPV), Ubels-Veen (EVP), vacature PvdA, Dijkman (groep Scholten/Dijkman), Van Rey (VVD), Korthals (VVD), Lucasen-Stauttener (VVD), Lankhorst (PPR).

de regionale studiecetra daarvan, zowel in bestuurlijk als organisatorisch opzicht, een onderdeel vormen, zich verzetten tegen een «levensbeschouwelijke inkleuring» van de studiecetra. De genoemde leden herinnerden er terloops aan, dat in het verleden – ook door instellingen als de Nederlandse Katholieke Schoolraad en de Nederlandse Protestants-Christelijke Schoolraad – is erkend dat de benadering van de pluriformiteit op het terrein van het volwassenenonderwijs kan en zal afwijken van die in het onderwijs aan jeugdigen. Zij zouden het bovendien betreuren, wanneer het begrip «pluriform» in deze tot het levensbeschouwelijke beperkt zou worden. Met instemming hadden zij daarom de nota gelezen, die onder de titel «De Open Universiteit als pluriforme onderwijsinstelling» op 18 januari 1984 door de stichtingsraad en het college van bestuur van de Open Universiteit werd vastgesteld, en waarin gesproken wordt over de geschakeerdheid van de Nederlandse samenleving, zoals die tot uiting komt in de levensbeschouwelijke, maar ook maatschappelijke en wetenschappelijke verscheidenheid die in onderwijs en onderzoek mogelijk zijn. De genoemde leden nodigden de regering uit haar standpunt te geven zowel over het in deze nota gelanceerde idee om – als pendant van de bijzondere leerstoel in het reguliere wetenschappelijk onderwijs – «bijzondere cursussen» in het cursusaanbod van de Open Universiteit op te nemen, waarvan de productie door andere instellingen wordt verzorgd, als over de afwijzing in dezelfde nota van zogenaamde alternatieve of complementaire cursussen, waarbij de Open Universiteit zelf vanuit bepaalde wetenschappelijke, levensbeschouwelijke of maatschappelijke visies aparte cursussen over een en hetzelfde thema zou brengen. Deze leden wilden reeds op voorhand verklaren dat ook zij deze laatste mogelijkheid ongewenst achten.

De leden van de P.v.d.A.-fractie betreurden het dat de contacten met België over samenwerkingsvormen in het verleden niet tot resultaten hebben geleid. Ze verzochten de regering om informatie over en een reactie op recente voorstellen van de Vlaamse Interuniversitaire Raad inzake de inrichting van studiecetra voor de Nederlandse Open Universiteit aan universitaire instellingen in Nederlandstalig België, waarvan mededeling werd gedaan door het College van Bestuur van de Open Universiteit tijdens de hoorzitting van de vaste Kamercommissie voor Onderwijs en Wetenschappen op 16 mei jl. In dit verband spitsten zij hun vraag – gesteld in het voorlopig verslag – toe, namelijk of en in hoeverre in de in lid 3 van artikel 18 genoemde algemene maatregel van bestuur specifieke regelingen voor Belgische studenten mogelijk en gewenst zijn.

Hoewel de leden van de C.D.A.-fractie niet zonder waardering hadden kennis genomen van de memorie van antwoord en de daarmee samenhangende nota van wijziging, bleven zij van oordeel dat de pluriformiteit van de Open Universiteit, met name in het onderwijsaanbod, beter tot haar recht kan komen – en dus behoort te komen – dan in het (gewijzigde) wetsvoorstel is voorzien. Zij voegden hieraan toe, dat in de gedrukte versie van het voorlopig verslag de door hen in dit verband gebezigde afkorting «w.o.» abusievelijk was geïnterpreteerd als «wetenschappelijk onderwijs» in plaats van als «wetsontwerp».

Deze leden vonden het een belangwekkende mededeling, dat artikel 10 van het wetsvoorstel in de visie van de regering geen relatie heeft met de pluriformiteit van het onderwijsaanbod. Maar de vraag waar het eigenlijk om gaat, is of de wetgever uiteindelijk alsnog deze relatie legt. Zij herhaalden hun pleidooi daarvoor. In dit verband leek het hen niet van belang ontbloomd, dat op de hoorzitting dd. 16 mei jl. de delegatie van de Open Universiteit duidelijk te kennen heeft gegeven de door de leden van de C.D.A.-fractie gewenste aanvulling en invulling van artikel 10 noch met de tekst noch met de geest van de wet strijdig te vinden en in de praktijk goed werkbaar te achten.

De leden van de C.D.A.-fractie konden zich niet aan de indruk onttrekken, dat het de regering ontgaan was dat hun vraagstelling bij een «levensbe-

schouwelijke inkleuring» van de regionale centra gelezen moet worden in het licht van de uitspraken die de minister van Onderwijs en Wetenschappen in de UCV van 2 juni 1980 deed. Uit de formulering van hun in het voorlopig verslag weergegeven vragen had de regering al kunnen blijken, dat ook zij voor de levensbeschouwelijke differentiatie van de studiecentra slechts beperkte mogelijkheden zien. Mede omdat die mogelijkheden zo beperkt zullen zijn, is het van des te groter belang de randvoorwaarden voor de pluriformiteit in het cursusaanbod gunstig te doen zijn.

De leden van de C.D.A.-fractie deelden de opvatting van de regering, dat de studiecentra niet behoren te gaan functioneren als autonome instellingen. Maar zij konden niet inzien dat deze opvatting het nader regelen van de positie en de functies van deze centra uitsluit.

Met belangstelling hadden de leden van de fractie van de V.V.D. kennis genomen van het antwoord van de regering. Zij concludeerden daaruit dat het voorstel van wet de start van de Open Universiteit op 1 september 1984 garandeert. Met de leden van de fractie van de P.v.d.A. waren zij het echter eens, dat er bij de cursisten absolute duidelijkheid moet bestaan over de diploma's en exameneisen. Zij wensten daarom thans de vraag van deze leden te ondersteunen om de Kamer een compleet overzicht aan te bieden van alle nog te verschijnen algemene maatregelen van bestuur, besluiten, reglementen en dergelijke, met een daaraan gekoppelde tijdsplanning. Voorts wensten de leden van de V.V.D.-fractie de vraag op te werpen of na de start van de cursussen op 1 september a.s. de continuïteit van het aanbod van cursusmateriaal is gegarandeerd, zodat toekomstige studenten niet geconfronteerd worden met een gedwongen onderbreking van hun studie door een onvoldoende snelle ontwikkeling van het cursusaanbod.

Op blz. 2 van de memorie van antwoord lazen de hier aan het woord zijnde leden, dat de regering van zins is de tijdspanne tussen de datum van inwerkingtreding van de wet en de nadere noodzakelijke regelingen te overbruggen met ministeriële regelingen. Achteraf zal dan aan bedoelde regelingen terugwerkende kracht worden verleend tot de datum van inwerkingtreding van de wet. De regering heeft daartoe voorgesteld artikel 71a, ter zake van de Overgangsvoorziening Uitvoeringsregelingen. Zo deze constructie al een garantie is voor de noodzakelijke duidelijkheid waar toekomstige studenten recht op hebben – de hier aan het woord zijnde leden betwijfelden dat, gezien de onbekendheid van het tijdstip waarop de ministeriële regelingen zullen verschijnen – dan nog waren zij van mening dat een dergelijke vorm van wetgeving niet behoort tot die waar de burgers recht op hebben, terwijl in hun ogen ook de Kamer als medewetgever in de uitvoering van haar taken belemmerd wordt. Hoe verhoudt een dergelijke vorm van «nadere-Invul-wetgeving» tot het principe van overzichtelijkheid en deregulering? Voorts wensten deze leden meer helderheid over de werking van dit artikel in verband met toekomstige aanpassingen, die noodzakelijk zouden kunnen blijken, maar die in eerste instantie niet gerekend kunnen worden tot de in de memorie van antwoord bedoelde regelingen. In hoeverre, zo vroegen deze leden zich af, kan dit artikel belemmerend werken op de uitvoering van gewenste functionele decentralisatie?

Aan de pluriformiteit van de Open Universiteit wordt een lange passage gewijd in de memorie van antwoord. Het was de leden van de fractie van de V.V.D. opgevallen, dat hun specifieke vragen noch gesignaleerd noch beantwoord waren. Zij legden daarom opnieuw de vraag voor, of de vraag van de studenten niet in de eerste plaats bepalend is voor het aanbod van de Open Universiteit. Is de regering met hun niet van mening, dat volwassen mensen er uitstekend toe in staat zijn om aan te geven waar hun wensen liggen op het terrein van levensbeschouwing, in relatie tot het onderwijsaanbod? Wordt de garantie voor de pluriformiteit niet mede gegeven door de aanwezigheid van studenten in de bestuursraad? Deze leden konden zich niet goed voorstellen, wat de praktische uitwerking zou zijn van de zinsnede op blz. 6 van de memorie van antwoord, dat aspecten van pluriformiteit een rol kunnen spelen bij het functioneren van de studiecentra.

Met name waar benoeming van studievoorlichters en studiebegeleiders, alsook de samenwerking met andere instellingen in deze discussie worden betrokken, wensten zij op te merken, dat het openbare karakter van de Open Universiteit teloor kan gaan op het niveau van de regionale centra.

Zij vroegen zich af hoe vrij de studiecentra zijn bij het aantrekken van studievoorlichters en begeleiders, en het aangaan van samenwerkingsverbanden. Overweegt hierbij het principe van de doelmatigheid of van de pluriformiteit?

Zij hechtten eraan duidelijk te maken, dat zij het standpunt van de regering onderschreven ter zake van de waarborging van de pluriformiteit in het onderwijsaanbod, het bestuur van de Open Universiteit, de benoeming van docenten en de samenwerking met andere instellingen voor hoger onderwijs, binnen de randvoorwaarde, dat het «open» karakter van de Open Universiteit niet wordt aangetast op het niveau van de studiecentra.

Met belangstelling hadden de leden van de fractie van de V.V.D. kennis genomen van de reactie op hun opmerkingen over de taak en plaats van de Open Universiteit in de maatschappij van morgen. Het antwoord van de regering had hen echter niet de indruk gegeven, dat de regering daaromtrent een helder beeld voor ogen stond. Het was hen bekend, dat er een evaluatie plaatsvindt van het post-academisch onderwijs. Het was deze leden eveneens bekend, dat o.a. de HBO-Raad zorgen heeft uitgesproken over het mogelijke achterblijven van het h.b.o. in de ontwikkelingen op dit terrein. Moet voor het h.b.o. een post-h.b.o.-opleiding ontwikkeld worden? De leden van de fractie van de V.V.D. wierpen daarom de vraag op of het niet gewenst is om in het kader van het hoger onderwijs te komen tot één stelsel van post-hoger onderwijs, waarin de Open Universiteit een centrale rol kan spelen. In dit verband wensten zij op te merken dat hierin ook zeer goede mogelijkheden lagen om samen te werken met het bedrijfsleven, dat immers ook beschikt over een grote onderwijs capaciteit. Een dergelijke aanpak bevordert in hun ogen een efficiënte besteding van de middelen, alsmede een aanbod met een overzichtelijke structuur. Zij verwezen hierbij tevens naar hun opmerkingen in het voorlopig verslag ter zake van de samenwerking met het bedrijfsleven en de erkende instellingen. De zinsnede op blz. 7 van de memorie van antwoord «Bij de nadere beleidsvorming naar aanleiding van die evaluatie zal ook de positie van de Open Universiteit worden betrokken» vonden deze leden betrekkelijk weinig zeggend ter zake van de beleidsvisie op dit terrein. Zij wensten in dit verband de regering te herinneren aan de uitspraak van de minister van Onderwijs en Wetenschappen in het NOS-televisieprogramma van 20 mei jl. over de Open Universiteit, dat deze instelling een duidelijke taak heeft op het terrein van de bij- en nascholing. De maatschappelijke inbedding van de Open Universiteit zal in hoge mate afhangen van de mogelijkheden om op een scala van maatschappelijke ontwikkelingen in te spelen. Dat moet ook het uitgangspunt zijn in de ontwikkeling van de Open Universiteit, zo meenden deze leden, omdat anders het gevaar dreigt dat de Open Universiteit in haar status geschaad wordt en sociaal en onderwijskundig een «Fremdkörper» wordt, dat alleen maar veel geld kost en weinig effect sorteert. De leden van de fractie van de V.V.D. meenden met het voornoemde te hebben aangegeven, dat zij behoefte hebben aan een nadere beschouwing omtrent de plaats van de Open Universiteit, in relatie tot de maatschappelijke behoefte aan bij- en nascholing.

De leden van de fractie van D'66 dankten de regering voor de voortvarendheid bij het uitbrengen van de memorie van antwoord. Wel ontbraken er antwoorden op een aantal vragen, en werd hier en daar geen volledig duidelijkheid gegeven. Kan de regering mededelen, wanneer er in het uitgestippelde tijdpad een voorstel van de Wet Hoger Onderwijs verschijnt? Zij waren samen met de regering bedacht op het punt van deregulering versus rechtszekerheid. Wel constateerden zij dat het van geval tot geval bezien of regels al dan niet noodzakelijk zijn in algemene zin juist niet leidt tot rechtszekerheid, vooral niet indien het gaat om een continue toetsing.

Deze leden misten in de memorie van antwoord een commentaar op hun vraag hoe nu precies door een pluriforme bestuursraad de pluriformiteit aan opvattingen, hetzij in wetenschappelijk, hetzij in maatschappelijk of in levensbeschouwelijk opzicht, door kan werken in het cursusaanbod. Kan de regering hierop een antwoord geven, daar het hier mede gaat om wetenschappelijk onderwijs, waarin waarde-vrijheid of ten minste waardebewustheid een zéér grote rol zal moeten spelen, ofwel hoe verhoudt zich wetenschappelijk onderwijs met pluriformiteit in levensbeschouwelijke opvattingen? Tevens herhaalden zij de vraag waarom de evaluatie pas na uiterlijk tien jaar zal geschieden? Is het waar dat België op dit moment geen Nederlandse studenten wil laten instromen?

De leden van de P.S.P.-fractie waren de regering erkentelijk voor de antwoorden op de door hen gestelde vragen in het voorlopig verslag. Op een aantal vragen en opmerkingen meenden zij echter nog geen of onvoldoende antwoord te hebben gekregen.

Een zeer algemene vraag die zij zouden willen stellen was, of er op grond van de in Groot-Brittannië en West-Duitsland opgedane ervaringen met een instelling als de Open Universiteit, een profiel te geven is van de «gemiddelde Open Universiteit-student». Is aan te geven over welke vaardigheden een student bij het «afstandsonderwijs», zoals dat nu in het wetsvoorstel geschetst wordt, dient te beschikken, om een studie met succes af te ronden?

De leden van de P.S.P.-fractie waren van mening dat de in de Beginselennota Volwassenen-educatie (zoals geciteerd op blz. 9 van de memorie van toelichting) genoemde uitgangspunten, te weten het wegnemen van financiële en psychologische barrières voor deelname aan educatieve activiteiten, in het wetsvoorstel onvoldoende worden waargemaakt. Ook haar bezwaren met betrekking tot het bovenstaande zijn in de memorie van antwoord onvoldoende weggenomen.

De leden behorend tot de fractie van de S.G.P. hadden met erkentelijkheid kennis genomen van de memorie van antwoord. Zij zouden voor het verdere willen volstaan met het stellen van nog enkele nadere vragen. Artikel 23 van de Grondwet, zo wordt opgemerkt, biedt aan een ieder de vrijheid om tot oprichting en inrichting van een onderwijsinstelling over te gaan. Deze vrijheid wordt door het onderhavig voorstel van wet in geen enkel opzicht aangetast. Als er een particuliere rechtspersoon is die open hoger onderwijs van een bijzonder karakter zou willen starten, onder welke voorwaarden zullen dan erkenning en bekostiging worden geregeld? Of gaat de regering ook van de veronderstelling uit dat naar alle waarschijnlijkheid geen gelijksoortige bijzondere instelling zal ontstaan?

De G.P.V.-fractie vond de antwoorden op haar vragen over de aspecten van de onderwijsvrijheid uitermate onbevredigend. De ondertekenaars van de memorie van antwoord stellen dat dit wetsvoorstel moet worden gezien als een regeling die voorziet in de totstandkoming van een onderwijsinstelling, en niet als een regeling die betrekking heeft op een onderwijssoort. Deze fractie was van mening dat dit standpunt moeilijk kan worden volgehouden. Reeds het derde artikel van dit wetsvoorstel geeft een omschrijving van open hoger onderwijs die een derde weg inhoudt naast het wetenschappelijk onderwijs en het hoger beroepsonderwijs. Ook de concept-Kaderwet hoger onderwijs gaat uit van drie soorten hoger onderwijs, waarbij de Open Universiteit een aparte plaats inneemt naast de instellingen van wetenschappelijk onderwijs of hoger beroepsonderwijs.

Het eigene van het open hoger onderwijs wordt naar het oordeel van deze fractie ook bevestigd door de geheel eigen bestuursstructuur van de Open Universiteit, waarin het belang van de pluriformiteit zo prominent naar voren wordt gebracht.

Als de oprichting van de Open Universiteit te vergelijken zou zijn met de oprichting van bij voorbeeld de Erasmusuniversiteit, dan zou in de bestuursstructuur toch ook veel meer zijn aangesloten bij de structuur van een rijksuniversiteit? Daar is toch ook geen sprake van pluriformiteit in de bestuurscolleges?

Welke waarde moet overigens worden gehecht aan het begrip pluriformiteit? De samenstelling van de bestuursraad moet een afspiegeling vormen van de verscheidenheid aan levensbeschouwelijke stromingen in onze samenleving. Dat is een loffelijk streven, maar er zal uiteindelijk wel één bestuursbeleid geformuleerd moeten worden. Als pluriformiteit werkelijk gestalte moet krijgen zal dat er dan niet toe leiden dat er of een weinig consistent bestuursbeleid ontstaat, of een beleid dat slechts de trekken van een grauwe eenheidsworst zal vertonen?

In de memorie van antwoord wordt opgemerkt dat het onderhavige voorstel van wet in geen enkel opzicht de vrijheid aantast van een ieder om tot oprichting en inrichting van een onderwijsinstelling over te gaan. Maar aan welke voorwaarden zou zo'n instelling moeten voldoen (in het theoretische geval dat tot oprichting over zou worden gegaan) om op gelijke wijze voor bekostiging in aanmerking te komen als deze rijksinstelling voor open hoger onderwijs?

De G.P.V.-fractie was van mening dat, wanneer de weg wordt gekozen van pluriformiteit binnen één instelling, maximale garanties gegeven zullen moeten worden voor een pluriform aanbod van onderwijsprogramma's. De vragen die daarover waren gesteld in het voorlopig verslag waren helaas slechts summier beantwoord. Welke vrijheden bestaan er om complete onderwijsprogramma's aan te bieden, die, mits voldoende aan wetenschappelijke criteria, door de Open Universiteit aanvaard en uitgevoerd zullen worden?

HOOFDSTUK II. DE PLAATS VAN DE OPEN UNIVERSITEIT IN HET GEHEEL VAN DE EDUCATIEVE VOORZIENINGEN

De leden van de P.v.d.A.-fractie betreurden het, dat op het moment van het schrijven van dit eindverslag over de kwestie van de zogenaamde wildgroei van de deeltijdopleidingen in het hoger onderwijs, die aan de orde werd gesteld in de brief van 23 februari 1983 van het college van bestuur van de Open Universiteit, nog geen regeringsstandpunt voorhanden is. Deze leden nodigden daarom de bewindslieden uit in de nota naar aanleiding van het eindverslag aandacht te schenken aan deze problematiek; mede naar aanleiding van het rapport van de speciale commissie die zich over deze zaak heeft gebogen. Uit dit rapport hadden de genoemde leden overigens reeds begrepen, dat op een aantal vitale raakvlakken tussen de Open Universiteit en de w.o.- en h.b.o.-instellingen, zoals economie, recht, sociologie en psychologie, inmiddels ruimhartig deeltijdse opleidingen zijn toegestaan, zodat beleid ter zake eerst gevoerd kan worden, wanneer de toekenningsperiode afloopt. Moet, zo vroegen deze leden, daaruit de conclusie worden getrokken, dat in het recente verleden bij het voeren van beleid op dit terrein op geen enkele wijze is geanticipeerd op de naderende geboorte van de Open Universiteit?

Niet zonder zorg hadden de leden van de P.v.d.A.-fractie uit de memorie van antwoord de conclusie moeten trekken, dat de zaak van het «schakelaanbod» bij de start van de Open Universiteit nog geenszins geregeld is. Zij verwezen daarbij naar de volgende zinsnede in de memorie van antwoord: «Het moge duidelijk zijn dat op dit moment niet is aan te geven hoe, en op welk tijdstip dit schakelaanbod georganiseerd zal zijn.»

Niettemin, zo stelden deze leden, zal vanaf het begin van de werkzaamheden van de Open Universiteit, het verschijnsel van de deficiënties zich manifesteren. Bij afwezigheid van goede opvangvoorzieningen zullen zich al snel drop-outs manifesteren, wat voor het aanzien van de Open Universiteit

met name in de beginfase zeer nadelig zal kunnen werken. Ze drongen er daarom bij de regering met klem op aan er alles aan te doen om de op dit terrein opgelopen achterstanden snel in te halen. Zij verzochten daarbij tevens aandacht voor de opmerking die tijdens de al genoemde hoorzitting door de leden van het college van bestuur van de Open Universiteit werd gemaakt, namelijk dat de financieringsmechanismen van het avond- en schriftelijk onderwijs in het geheel niet gebaseerd zijn op wat daarvan verwacht mag worden voor het schakelaanbod Open Universiteit.

De leden van de fractie van de V.V.D. betreurden het dat zij nog geen kennis hadden kunnen nemen van het regeringsstandpunt terzake van het rapport van de commissie die advies heeft uitgebracht over de afstemming tussen de verschillende vormen van deeltijdonderwijs. Zij hechtten eraan duidelijk te maken, dat zij het niet gewenst achtten dat deeltijdopleidingen aan de reguliere instellingen voor hoger onderwijs concurrerend zouden gaan werken ten opzichte van de Open Universiteit en andersom. Het leek deze leden gerechtvaardigd te komen tot een zekere taakverdeling tussen Open Universiteit en de reguliere instellingen voor hoger onderwijs, waarbij als uitgangspunten worden genomen de vrijheid van de student/consument om te kiezen voor geïndividualiseerd hoger afstandsonderwijs of het plaats- en groepsgebonden onderwijs, alsmede het gegeven dat de Open Universiteit een zeker draagvlak nodig heeft om op een gelijkwaardig niveau te kunnen functioneren.

De leden van de fractie van de V.V.D. hadden met instemming geconstateerd, dat de mogelijkheden tot het opvullen van leemtes in kennis, noodzakelijk voor het met vrucht studeren aan de Open Universiteit zullen behoren tot andere deelgebieden van de volwasseneneducatie. Zij juichten de hechte samenwerking tussen die andere sectoren en de Open Universiteit toe, omdat deze ertoe bijdraagt een grotere samenhang te brengen in het stelsel van volwasseneneducatie, dat daardoor een meer herkenbare identiteit krijgt.

De leden van de fractie van de V.V.D. konden de argumentatie van de regering om de emancipatie niet op te nemen in de doelstelling en taakstelling van de Open Universiteit niet delen. Dat emancipatie een algemene doelstelling is van het overheidsbeleid vraagt er huns inziens juist omdat de verschillende facetten van dat beleid expliciet worden ingevuld. Het belang van de Open Universiteit voor de maatschappelijke ontwikkeling van vrouwen kan niet genoeg aangegeven worden, zo meenden zij. De huidige achterstand die veel vrouwen in hun ontplooiing belemmert, rechtvaardigt alleszins de opnemng van de emancipatie als taak van de Open Universiteit in de tekst van de wet.

Hebben personen die een sociale uitkering ontvangen ook recht op een tegemoetkoming in de studiekosten van part-time opleidingen en schriftelijke cursussen, zo vroegen de leden van de fractie van D'66. Hebben studenten uit België hierop ook recht? Zo nee, hebben zij dan hierop recht in België? Zij vroegen tevens welke problemen er op dit moment precies zijn bij de organisatie van het schakelaanbod, en op welke termijn hiervoor oplossingen zullen zijn gevonden.

De leden van de P.S.P.-fractie misten een duidelijke analyse van de doelgroepen die naar verwachting van de Open Universiteit gebruik zullen maken. Op welke doelgroepen richt de Open Universiteit zich, en op welke groepen richten zich de deeltijdstudies zoals die aan de verschillende universiteiten zullen worden gegeven (volgens het Eindrapport van de Adviescommissie Deeltijds Hoger Onderwijs)? Wat is de reactie van de minister op de opmerking in dit rapport, dat noch het wetenschappelijk onderwijs en h.b.o., noch de Open Universiteit een monopoliepositie mogen hebben op de verzorging van bepaalde opleidingen? Zou op grond van een duidelijke doelgroepenanalyse niet véél meer inzicht ontstaan in

de noodzakelijke kennis en vaardigheden van potentiële deelnemers. De leden van de P.S.P.-fractie vonden het zeer teleurstellend, dat in de memorie van antwoord op een vraag van leden van de P.v.d.A.-fractie wordt gesteld, dat de Open Universiteit geen schakelaanbod verzorgt.

Is hier geen sprake van één van de bovengenoemde «psychologische barrières», wanneer potentiële studenten terugverwezen worden naar een andere onderwijsinstelling met alle organisatorische en financiële consequenties van dien? Zij waren teleurgesteld over het antwoord op de door hen gestelde vraag naar de manier waarop rekening gehouden is met vrouwelijke studenten. Zij hadden geen antwoord gekregen op de vraag wat de ervaringen zijn op de Britse Open University met vrouwelijke studenten, en welk percentage zij van de totale studentenpopulatie uitmaken.

Op welke manier zal met de specifieke problemen rekening gehouden worden die vrouwelijke studenten met een gezin ervaren? Is hieraan gedacht met betrekking tot de functie van de toekomstige begeleidingscentra? Wat zal precies de taak van de twee personen zijn, die speciaal met de zorg voor deze doelgroep zijn belast?

Een tweede doelgroep waarover in het geheel niet wordt gerept in het wetsvoorstel, zijn studenten met een andere dan Nederlandse ethnisch-culturele achtergrond. Op welke manier zal met de specifieke leerbehoeften en -problemen van deze groepen rekening gehouden worden? Zijn er ten behoeve van deze groep ook medewerkers met een allochtone achtergrond aangetrokken? Zou een schakelaanbod met bij voorbeeld begeleiding in de Nederlandse taal voor deze groep niet noodzakelijk zijn? Wat is de ervaring van de Britse Open University met de deelname van studenten uit ethnisch-culturele minderheidsgroepen?

De leden van de fractie van de S.G.P. waren overtuigd geraakt door de argumenten dat het inderdaad niet wenselijk is dat ten aanzien van het ontwikkelen van het schakelaanbod een taak voor de Open Universiteit zou zijn weggelegd.

Ten aanzien van het onderzoek aan de Open Universiteit bestaat er voor de medewerkers de mogelijkheid om grensverleggend ofwel fundamenteel onderzoek te verrichten. Van de middelen van de afdeling cursusontwikkeling is hiervoor 5% beschikbaar. De leden van de S.G.P.-fractie zouden gaarne willen vernemen op grond van welke overwegingen dit percentage tot stand is gekomen?

HOOFDSTUK III. HET ONDERWIJS

De leden van de P.v.d.A.-fractie verzochten om een nauwkeuriger uiteenzetting over de procedure voor opname in het onderwijsaanbod van de Open Universiteit van cursussen die elders zijn ontwikkeld. Ze vroegen tevens op basis van welke criteria – die volgens de memorie van antwoord niet in de wet kunnen worden vastgelegd – de commissie voor de examens heeft te beoordelen welk judicium aan een vrij diplomaprogramma gegeven kan worden. Inzake de criteria die een rol hebben gespeeld bij de uiteindelijke bepaling van het cursusaanbod vroegen deze leden naar de relatie tussen het tweede en derde criterium, namelijk «cursussen waarvan in het merendeel van de gevallen verwacht mag worden dat er belangstelling voor bestaat» en het al dan niet bestaan van «mogelijkheden binnen het reguliere part-time hoger onderwijs». In dit verband verwezen ze ook naar de uitkomsten van het al gesignaleerde eindrapport van de adviescommissie deeltijds hoger onderwijs.

De reactie in de memorie van antwoord op datgene wat in het voorlopig verslag andermaal werd opgemerkt over de leeftijdsgrens van 18/21 jaar is dermate summier dat dit in de opvattingen van de leden van de P.v.d.A.-fractie geen verandering had gebracht. Ze betreurden het ook, dat van de zijde van de regering niet inhoudelijk was ingegaan op hun voorstel een uitzondering te maken voor het volgen van losse cursussen voor jongeren vanaf 18 jaar die reeds een beroep uitoefenen.

De leden van de C.D.A.-fractie beschouwden de taakstelling van de Open Universiteit niet als «pretentieu» in de zin van aanmatigend – wat de regering in de memorie van antwoord lijkt te suggereren – maar als bescheiden en noodzakelijk. Juist daarom hadden zij de regering gevraagd of met name de studiecetra de benodigde financiële en personele ruimte zullen krijgen. De zorg, die uit deze vragen al sprak, is door de in de memorie van antwoord bijgestelde meerjarencijfers nog vergroot.

De leden van de fractie van de V.V.D. hadden geconstateerd, dat de commissie voor de examens beoordeelt welk judicium wordt gegeven aan een vrij diplomaprogramma. Dat judicium kan voor de student buitengewoon belangrijk zijn. Zou het niet wenselijk zijn, zo vroegen deze leden zich af, een beroepsmogelijkheid te creëren voor het geval er verschillen van mening ontstaan tussen studenten en de commissie voor de examens over het gewenste judicium. Zij wensten deze opmerkingen te plaatsen tegen de achtergrond van hun visie, dat oorspronkelijk vrije pakketten zeer wel kunnen leiden tot geaccepteerde dossierdiploma's.

Op blz. 13 van de memorie van antwoord lezen de leden van de V.V.D.-fractie dat onderwijscommissies geacht worden geen onderdeel van deze wet uit te maken. Zij waren thans echter in verwarring omtrent datgene wat op blz. 11 van de memorie van antwoord wordt geschreven terzake van het onderwijsaanbod, waar immers weer wel sprake is van een onderwijscommissie, althans van de mogelijkheid daarvan.

Zij vroegen zich af of een algemene maatregel van bestuur wél het meest geschikte instrument was met betrekking tot de inschakeling van derden bij het tot stand brengen van het onderwijsaanbod. Deze leden waren van mening, dat – waar de uitwerking door de Open Universiteit zelf geschiedt – de regeling van de hoofdlijnen in de wet vastgelegd moet worden. In hun ogen belemmert gedelegeerde regelgeving de inzichtelijkheid van de wetgeving. Evenmin onderschreven zij dat gedelegeerde regelgeving een vorm van deregulering zou zijn. Voorts vroegen zij zich af volgens welke criteria niet aan de universiteit verbonden personen bij het tot stand brengen van het onderwijsaanbod betrokken zouden worden. Gebeurt dit op ad hoc-basis? Welke rol speelt de pluriformiteit daarbij? Hoe moet de verzekering van de inbreng vanuit de maatschappij geïnterpreteerd worden?

De leden van de fractie van de V.V.D. waren niet overtuigd door de argumenten waarop de mening van de regering is gestoeld om de door de Kamer gewenste toelatingsleeftijd van 18 jaar te laten vervallen. Zij wensten in herinnering te brengen wat zij daaromtrent reeds hadden opgemerkt in het voorlopig verslag. De voorgestelde afwijkingsmogelijkheid voor hen die lichamelijk gehandicapt zijn vonden zij niet in overeenstemming met het uitgangspunt, dat gehandicapten zoveel mogelijk op basis van gelijkwaardigheid in het maatschappelijk proces moeten kunnen functioneren. Het stellen van specifieke voorwaarden omtrent vooropleiding aan gehandicapten van 18 jaar achtten deze leden in strijd met het uitgangspunt van de open toelating en onnodig stigmatiserend voor gehandicapten. Mensen van 18 jaar weten vaak heel wel hoe zij hun leven en hun onderwijsloopbaan willen inrichten. Voor de leden van de fractie van de V.V.D. is er geen reden om een onderscheid te maken tussen gehandicapten en niet-gehandicapten van 18 jaar. Voorts wensten zij in dit verband aandacht te vragen voor de mogelijkheden die de Open Universiteit kan bieden aan hoogbegaafden. Naar hun mening behoort de toelatingsleeftijd ook afgezet te worden tegen de eerder door hun geschetste ontwikkelingen terzake van vrije tijd en herverdeling van arbeid, waarbinnen ook voor 18-jarigen deeltijdbanen gecombineerd kunnen worden met deeltijdstudie. Ook een studie aan een reguliere instelling voor hoger onderwijs kan best gecombineerd worden met elementen van het aanbod van de Open Universiteit. Een leeftijds grens van 21 jaar achtten zij dan ook uitermate belemmerend.

In de memorie van antwoord staat op blz. 11, zo merkten de leden van de fractie van D'66 op, een beschrijving van de totstandkoming van het onderwijsaanbod. Kan de regering medelen of deze procedure voor 1 september doorlopen is, en zo nee, hoe ver is men dan op dit moment?

Zij constateerden verder met verbazing dat de regering de motie-Dees/Ginjaar-Maas terzijde schuift, en de toelatingsleeftijd handhaaft op 21 jaar. Als doekje voor het bloeden wordt dan een afwijkingsmogelijkheid geschapen; echter uitsluitend voor diegenen die én lichamelijk gehandicapt zijn én in het bezit zijn van een getuigschrift dat toegang geeft tot een instelling vèn wetenschappelijk of hoger onderwijs. Nog niet eens een echte uitzondering dus, aldus de leden van de fractie van D'66; die er met kracht voor pleitten om de algemene leeftijdsgrens op 18 jaar te stellen. Wil de regering dit nogmaals bezien?

In de memorie van antwoord, zo lazen de leden van de fractie van D'66, staat dat de medewerkers van de afdeling cursusontwikkeling 20% van hun tijd kunnen besteden aan onderwijsgebonden onderzoek om bij te blijven in hun vakgebied. Of het hier gaat om een maximum dan wel een mogelijkheid tot is niet geheel duidelijk. Is het de regering bekend dat op dit moment en in de nabije toekomst, zoals men vreest, deze 20% bij lange na niet gehaald wordt en dit een goed functioneren van de Open Universiteit als instelling voor hoger onderwijs zeer zeker niet ten goede zal komen? Kan de regering deze vraag ook beantwoorden voor het grensverleggend ofwel fundamenteel onderzoek, daar zich hier dezelfde situatie kan voordoen?

Waarom is expliciet gekozen voor een bepaald percentage, en niet voor het overlaten aan de Open Universiteit zelf? Het laatste zou volgens de leden van de D'66-fractie de gewenste flexibiliteit ten goede kunnen komen. Zij wilden tevens weten hoe het staat met de bereidheid van de colleges van bestuur van de andere instellingen om in hun instelling onderzoek te verrichten voor de Open Universiteit, gezien de te verwachten concurrentie van de Open Universiteit? Zijn er al contracten afgesloten met andere instellingen voor hoger onderwijs ten behoeve van cursusontwikkeling?

Opnieuw vroegen deze leden de aandacht van de regering voor de door hen geconstateerde onderlinge afhankelijkheid van de criteria, genoemd in artikel 49, zesde lid. Het tweede criterium, de mate waarin de cursus onderscheidenlijk het diplomaprogramma voorziet in een maatschappelijke behoefte, is een afhankelijke variabele van het eerste criterium, de te verwachten belangstelling van de studenten voor de cursus onderscheidenlijk het diplomaprogramma. Verder merkten zij opnieuw op dat het vierde criterium, de beschikbaar te stellen financiële middelen, gekoppeld is door middel van de cursusgelden aan het eerste criterium. Zij vroegen de regering nog eens methodisch te kijken naar de criteria, om zodoende te komen tot enkele onderling onafhankelijke variabelen. Zij deden daarbij de volgende suggesties:

- a. de belangstelling van de studenten voor de cursus onderscheidenlijk het diplomaprogramma van de afgelopen drie jaar, geëxtrapoleerd naar het komende studiejaar;
- b. de plaats van de cursus onderscheidenlijk het diplomaprogramma in het geheel van hoger onderwijs voorzieningen en van voorzieningen voor volwasseneneducatie;
- c. de beschikbaar te stellen financiële middelen, gecorrigeerd voor de cursusgelden.

Verder vroegen deze leden de regering of het mogelijk is voor afgestudeerden van de Open Universiteit om door te stromen naar de tweede fase van het wetenschappelijk onderwijs.

De leden van de P.S.P.-fractie zouden nader geïnformeerd willen worden over de bij de keuze van het cursusaanbod gehanteerde criteria. Ook hier is niet duidelijk of een doelgroepanalyse heeft plaatsgevonden en, zo ja, in

hoeverre de uit dergelijk onderzoek gebleken belangstelling een rol heeft gespeeld. De indruk ontstaat nu, dat vooral het beschikbare budget een rol heeft gespeeld.

Zal de mogelijkheid van vrouwenstudies bestaan? Zo nee, waarom niet? Waarom ontbreekt de studie letteren? Ook hier rees bij de leden van de P.S.P.-fractie de vraag op welke manier de samenhang met andere onderwijsvoorzieningen door de regering wordt gezien. Het bestaan van verschillende MO-opleidingen waar de verschillende letterenstudies worden verzorgd, kan toch geen argument zijn voor het ontbreken van deze studies aan de Open Universiteit? Het zijn, zo dachten de leden van de P.S.P.-fractie, waarschijnlijk vooral argumenten van persoonlijke omstandigheden die mensen doen besluiten tot een studie aan een onderwijsinstelling als de Open Universiteit, en geen redenen van onderwijsinhoudelijke aard.

De zin op blz. 13 van de memorie van antwoord: «In de derde plaats is acht geslagen op de al bestaande mogelijkheden binnen het reguliere part-time hoger onderwijs» doen vermoeden dat bovenstaande redenering niet die van de bewindslieden is. Zal bij voorbeeld de feitelijke onmogelijkheid voor uitkeringsgerechtigden van het volgen van part-time hoger onderwijs geen reden kunnen zijn om die studie aan de Open Universiteit te doen?

De leden van de P.S.P.-fractie waren verbaasd over de nota van wijziging waarin de toelating op 18-jarige leeftijd voor studenten met een handicap, die in het bezit zijn van een diploma w.o. of h.b.o. wél mogelijk wordt. Hier kan toch nauwelijks van een verruimde toegankelijkheid gesproken worden! Zij waren niet overtuigd door de antwoorden op hun bezwaren in de memorie van antwoord.

De regering sluit in de memorie van antwoord niet uit dat bij het functioneren van regionale studiecetra aspecten van pluriformiteit een rol zullen spelen. Hoe stellen zij zich dit voor, zo vroeg de G.P.V.-fractie.

Deze studiecetra zullen organisatorisch en bestuurlijk deel uitmaken van de open universiteit. Maar welk bezwaar zou er bestaan tegen het verlenen van een privaatrechtelijke rechtspersoonlijkheid aan deze studiecetra?

De G.P.V.-fractie merkte op dat de regering kennelijk zelf ook vragen heeft bij de benaming universiteit voor deze instelling van open hoger onderwijs, maar dat de naamgeving in andere landen ten voorbeeld was genomen. Argumenten, ontleend aan de situatie in het onderwijsbestel van andere landen, spraken deze fractie weinig aan, mede gezien de geheel eigen aard van het Nederlandse bestel. Bovendien, als anderen het risico willen lopen van devaluatie van de naam universiteit is dat toch onvoldoende reden voor ons om datzelfde risico te gaan lopen?

De G.P.V.-fractie vroeg hoe het getal van 20% van de tijd die medewerkers kunnen besteden aan onderzoek om bij te blijven in hun vakgebied zich verhoudt tot de tijd die medewerkers aan universiteiten gemiddeld besteden aan vergelijkbaar onderzoek?

HOOFDSTUK IV. BESTUUR EN VERDERE INRICHTING VAN DE OPEN UNIVERSITEIT

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen de regering in hoeverre het wenselijk zou zijn, ter voorkoming van nodeloze verdragen, om de medezeggenschapsraad zowel bij het uitbrengen van adviezen als bij het nemen van beslissingen aan maximale termijnen te binden.

De leden van de C.D.A.-fractie vermochten niet in te zien, dat de bezwaren die de regering in de memorie van antwoord opwerpt tegen hun voorstel «een aantal leden van de bestuursraad te doen voordragen door de koepelorganisaties», steekhoudend zijn. «Voordragen door» houdt immers niet bij voorbaat in «voordragen uit» en laat derhalve ruimschoots de mogelijkheid open, dat bij deze voordrachten en benoemingen tegelijkertijd

rekening wordt gehouden met criteria als herkomst uit het wetenschappelijk onderwijs, het hoger beroepsonderwijs en de volwasseneducatie, alsmede met een evenwichtige verdeling van de zetels over mannen en vrouwen.

De leden van de fractie van de V.V.D. verwezen naar hun opmerkingen ter zake van de medezeggenschapsraad, gemaakt in het voorlopig verslag. De daar verwoorde twijfels waren niet weggenomen. Zij verwezen in dit verband ook naar de op blz. 5 van de memorie van antwoord gemaakte opmerking van de regering omtrent de nodige slagvaardigheid van beleid. De Open Universiteit is een geheel andere vorm van onderwijs dan die waarvoor de WMO in het leven is geroepen. De opzet van de Open Universiteit brengt bovendien, gezien de afstanden waarop betrokkenen zich bevinden, de nodige kosten met zich mee. Voorts vroegen zij zich af of in de wet niet tenminste een bepaling moet worden opgenomen die de adviestermijn vaststelt, gegeven de noodzakelijke voortgang in de besluitvorming. Ter zake van de geheimhoudingsplicht voor leden van de medezeggenschapsraad vroegen de hier aan het woord zijnde leden zich af of deze plicht geen uitbreiding behoefde tot de adviseurs en deskundigen die de medezeggenschapsraad wenst in te schakelen.

Het bevreemde de leden van de fractie van D'66 dat in de memorie van antwoord gesuggereerd wordt dat zij gepleit zouden hebben voor een verdere democratisering van de bestuursraad. Hoewel zij daar op zich voorstander van zijn, meenden zij dat zij in het voorlopig verslag in hoofdzaak hebben gepleit voor een vergroting van de flexibiliteit van de Open Universiteit. Zij waren nog steeds niet overtuigd dat een uitbreiding van het aantal vertegenwoordigers van het personeel en studenten in de bestuursraad de doelmatigheid van dit orgaan en van de Open Universiteit in zijn geheel zou verminderen.

Doelmatigheid is naar hun mening niet primair afhankelijk van de kwantiteit. Zij zagen de voorgestelde bestuursstructuur juist als ondoelmatig. Het geheel hinkt namelijk op twee benen. Eén been uit het wetenschappelijk onderwijs en één been uit het hoger beroepsonderwijs (of beter: de Wet medezeggenschap onderwijs). Zij meenden dat het mogelijk is dat met behoud van de door de regering gewenste pluriforme samenstelling van de bestuursraad de taken van de medezeggenschapsraad kunnen worden vervuld door de bestuursraad. Zij herhaalden hierbij tevens de voordelen welke verbonden zijn aan het overbrengen van taken van de medezeggenschapsraad naar de bestuursraad, zoals een duidelijker structuur, het overbodig worden van (een) (ad hoc) geschillencommissie(s), een verkorting van de besluitvormingsprocedure (zeer zeker indien er deelmedezeggenschapsraden worden ingesteld). Zij drongen er dan ook bij de regering op aan nogmaals de voorgestelde structuur te bezien en te reageren op de door hen gedane suggesties.

De leden van de fractie van D'66 vroegen nogmaals aan de regering of de coördinatie van de voorgestelde wetenschappelijk verantwoorde organisatorische processen wel kan geschieden door het college van bestuur. Theoretisch gezien konden zij instemmen met het antwoord van de regering op de door hen gestelde vraag over inschakeling van meer werkloos, hoger geschoold personeel. De praktijk blijkt echter een heel andere te zijn. De opengevallen ruimte bij de andere instellingen wordt óf opgevuld door middel van interne reallocatie óf door het inschakelen van student-assistenten. Nieuw, tijdelijk personeel krijgt zelden of nooit een kans. Hierom drongen deze leden er nogmaals bij de regering op aan om primair de vacatures bij de Open Universiteit op te laten vullen door werkloos, hoger geschoold personeel. Gaarne vernamen zij hierop een reactie. Kan de regering in dit verband ook meedelen hoe het staat met het wegnemen van de vele belemmeringen ten aanzien van financiële en rechtspositionele consequenties, vooral in de sfeer van de sociale zekerheid en de pensioenen?

Bij de benoeming van de leden van de bestuursraad is onder meer van belang dat rekening wordt gehouden met de levensbeschouwelijke en andere maatschappelijke stromingen die in de samenleving voorkomen. Het voorstel van wet voorziet er echter niet in dat elke afzonderlijke maatschappelijke of levensbeschouwelijke stroming recht heeft op een eigen zetel in de bestuursraad, omdat de veelheid en diversiteit van deze stromingen dit in de weg staan. Opgemerkt wordt verder dat er derhalve naar gestreefd dient te worden in de bestuursraad personen te benoemen die meerdere van de in artikel 22, vierde lid, bedoelde achtergronden en kwaliteiten in zich verenigen. Kunnen van dergelijke personen enige profielschetsen worden verstrekt, zo vroegen de leden van de fractie van de S.G.P.

De G.P.V.-fractie bleef moeite houden met de voorgestelde samenstelling van de bestuursraad. Wordt de werkelijkheid niet overschat als er in de memorie van toelichting staat dat de vertegenwoordigers van studenten en personeel in de bestuursraad niet in de positie van belangenbehartigers zullen dienen te verkeren? Zal de praktijk niet uitwijzen dat dit merendeels wel het geval zal zijn? De regering geeft toe dat hier een spanningsveld zal blijven bestaan. Is het daarom maar niet beter eventuele spanningen te voorkomen, en de voorgestelde dualiteit uit de bestuursraad te elimineren?

HOOFDSTUK V. HET BEKOSTIGINGSSTELSEL VAN DE OPEN UNIVERSITEIT

De leden van de P.v.d.A.-fractie legden de regering de navolgende cijfers voor met betrekking tot de meerjarenramingen voor de Open Universiteit (in mln. gulden):

	1983	1984	1985	1986	1987	1988
In wetsontwerp, zoals voorgelegd aan de Raad van State in augustus 1982	28,7	34,9	41,2	47,3	53,4	
In begrotingsbrief 1982/1983, oorspronkelijk beschikbaar	28,6	34,7	41,0	47,0	53,1	59,2
Op 28-4-1983 na kaskorting beschikbaar	28,7	30,7	36,7	42,3	48,4	54,5
In memorie van antwoord, mei 1984			31,5	32,1	38,2	44,3

De genoemde leden nodigden de regering uit een verklaring te geven voor de niet geringe fluctuaties binnen een periode van nog geen twee jaar. Is het waar, zo vroegen deze leden, dat de laatste verlaging nadrukkelijk gekoppeld was aan de verwachte verhoging van de collegegelden? Ligt, nu deze verhoging niet doorgaat, een bijstelling van de meerjarencijfers in opwaartse richting in de rede? Staat de minister van Onderwijs en Wetenschappen nog steeds achter de navolgende passage uit de redevoering die hij op 20 augustus 1982 te Heerlen hield bij de officiële start van de nieuwbouw van de Open Universiteit: «De belangrijke vernieuwende functie van de Open Universiteit, maar zeker ook de vestiging van de Open Universiteit in Heerlen en de daarmee verbonden kans tot het scheppen van arbeidsplaatsen in deze regio, hebben mij er toe doen besluiten op de Open Universiteit niet verder te bezuinigen.» («De Open Universiteit in de Steigers», blz. 5)?

Indien niettemin tot bezuinigingen zou worden overgegaan, kan dan worden aangegeven, welke de gevolgen hiervan zijn voor de begeleiding der cursisten en de ontwikkeling van het cursusaanbod?

De leden van de fractie van de P.v.d.A. toonden zich geenszins overtuigd door de in de memorie van antwoord gegeven motivatie die schuilt achter het toekennen aan de minister van de bevoegdheid om te beslissen over

opname of verwijdering van cursussen uit het onderwijsaanbod enerzijds en anderzijds het feit dat het meerjarenplan niet aan ministeriële goedkeuring is onderworpen. Ze neigden ertoe voor wat het eerste betreft aan een minder centralistische bevoegdheid te denken.

De leden van de fractie van D'66 dankten de regering voor het overzicht van de bedragen die beschikbaar worden gesteld in de exploitatiesfeer. Zij stonden stom verbaasd toen zij de cijfers van de begroting en eerdere rapportages er naast legden. De bedragen waren jaar in jaar uit fors gekort, zelfs met f 10 mln. in 1984. Daar bovenop is de regering nog eens van plan om het budget in 1985 nog eens extra met f 5 mln. te korten en in 1988 zelfs met f 10 mln. Het was oorspronkelijk de bedoeling dat deze bedragen zouden worden terugverdiend met een verhoging van het collegegeld. Daar deze verhoging niet doorgaat, zou deze korting ook niet mogen doorgaan. Is de regering van plan deze korting alsnog te laten vervallen? Is het volgens de regering mogelijk om met de beschikbaar gestelde middelen de Open Universiteit op te starten? Waarom zijn de middelen naar de Open Universiteit toe de laatste jaren zo sterk gekort?

Betekent, zo vroegen de leden van de fractie van D'66, het gestelde in de memorie van antwoord «dat ook voor de Open Universiteit te zijner tijd een normatieve financieringsstructuur tot stand zal komen», dat de regering denkt aan een soort Algemeen Financieel Schema?

HOOFDSTUK VII. FINANCIËLE OVERWEGINGEN

De leden van de P.v.d.A.-fractie toonden zich met de leden van de C.D.A.-fractie gelukkig met de beslissing af te zien van de binding van de prijs van een cursus aan de kostprijs daarvan, en de bijdrage voor een cursus in algemene zin te relateren aan de hoogte van college- en inschrijvingsgeld in het hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs. Omdat het collegegeld in het wetenschappelijk onderwijs de student de mogelijkheid biedt van een veelzijdig onderwijsaanbod gebruik te maken, kunnen ingeschrevenen bij de Open Universiteit met een hoog studietempo en een breed studieterrein, in vergelijking met studerende in het wetenschappelijk onderwijs, echter voor aanmerkelijk hogere kosten komen te staan. De genoemde leden gaven de regering daarom in overweging in een dergelijke situatie een kostenplafond in te bouwen, dat gerelateerd zou kunnen zijn aan de totale kosten voor een vergelijkbare studie in het wetenschappelijk onderwijs of het h.b.o. Zij achtten dit te meer gerechtvaardigd omdat reguliere studenten van veel meer faciliteiten gebruik kunnen maken dan studerende aan de Open Universiteit ten dienste staan. Ze vroegen de regering om een reactie op deze suggestie.

Op blz. 24 van de memorie van antwoord wordt melding gemaakt van de mogelijkheid van beperkte inschrijving. In artikel 18, zevende lid, wordt daartoe een structurele mogelijkheid voorgesteld. De vraag rijst, aldus de leden van de fractie van de V.V.D., in hoeverre een dergelijke bepaling in strijd is met enerzijds het open karakter van de Open Universiteit, anderzijds met het beginsel van het tweede-weg-onderwijs, daar het uiteindelijk gaat om mensen die kansen hebben gemist. Oneigenlijke belemmeringen mogen derhalve niet opgeworpen worden, omdat het grondbeginsel dan onvermijdelijk geweld wordt aangedaan, zo meenden de leden van de fractie van de V.V.D. Zij meenden, dat afspraken over taakverdeling een oplossing voor het mogelijke vraagstuk zouden kunnen betekenen.

Ruggegraat van de Open Universiteit vormen studievoorzichting en studiebegeleiding. Is het thans beschikbare budget voldoende om deze taak naar behoren te laten uitvoeren? In hoeverre is het budget mede bepaald door de inkomsten uit collegegelden; in het bijzonder in aanmerking nemend, dat de Kamer een voor de begroting 1984 voorgestelde verhoging van de collegegelden ongedaan heeft gemaakt (amendement-Den Ouden-Dekkers/Lansink)? Is hiermee rekening gehouden ter zake van de Open Universiteit?

Met vreugde hadden de leden van de fractie van D'66 kennis genomen van het feit dat afgezien wordt van een koppeling van de prijs van een cursus aan de kostprijs. Ook het uitgangspunt voor de hoogte van het cursusgeld, namelijk dat een student aan de Open Universiteit voor het volgen van een programma aan cursusgeld evenveel verschuldigd is als een (deeltijd)student in het hoger onderwijs aan collegegeld, konden zij onderschrijven. Echter, de hoogte van het cursusgeld van één module stemde naar hun mening hiermee niet overeen. Want, uitgaande van een *gemiddelde* studiebelasting van 6 modules per jaar voor een OU-student, betekent een cursusgeld van $6 \times f 138 = f 1028$ per jaar, dat wil zeggen f 140 méér dan het collegegeld in het wetenschappelijk onderwijs, en liefst f 258 méér dan het collegegeld in het hoger beroepsonderwijs.

Daarnaast gaat het om een *gemiddelde*; dus vele studenten komen nog hoger uit. Tevens wordt er onrecht gedaan aan het beginsel van vrijheid van studeertempo. Studenten worden gedwongen tot een laag tempo, want tempoverhoging kan door het financiële aspect ernstig worden belemmerd. Waarom is niet gekozen voor een vast jaarlijks bedrag voor het volgen van een diplomaprogramma, eventueel te voldoen in 4 termijnen, gebaseerd op een gemiddeld collegegeld van het wetenschappelijk onderwijs en het hoger onderwijs? Daarnaast zou voor het volgen van een enkele module gekozen worden voor een vast bedrag per module, gebaseerd op het vaste collegegeld. Waarop zijn de voorgestelde cursusgelden trouwens gebaseerd?

De leden van de fractie van D'66 konden instemmen met het feit dat reserveringen en overschrijvingen onderwerp zijn van een nadere regeling van de bekostiging. Oneens waren zij het met de opmerking dat in deze opbouwfase nog niet duidelijk is of en in welke mate behoefte is aan een dergelijke nadere regeling. In 1983 heeft de Open Universiteit namelijk ongeveer f 6 mln. als gevolg van onvoorziene vertragingen niet kunnen besteden. Daar zij dit bedrag zeer zeker wel kan gebruiken, is het noodzakelijk dit over te schrijven naar 1984, zonder inhouding van ministeriële zijde. Hoe oordeelt de regering over bovenstaande, en waarom wil het ministerie ongeveer f 3 mln. terug hebben van het niet uitgegeven bedrag?

De leden van de P.S.P.-fractie waren van mening dat de genoemde categorieën niet-Nederlanders die in de memorie van antwoord worden genoemd als groepen die in aanmerking komen voor een studietoelage te beperkt waren. Betekent het onder punt 1 en 2 gestelde geen beperking voor niet-Nederlanders die hier pas kort verblijven? Inwilliging van een verzoek tot naturalisatie kan dikwijls heel lang duren!

Betekenen deze beperkte studietoelagecriteria geen discriminatie van groepen die met name een «tweede hoger onderwijs kans» willen gebruiken?

HOOFDSTUK VIII. ARTIKELEN

Artikelen 1 en 6

De leden van de P.v.d.A.-fractie nodigden de regering uit commentaar te leveren op de stelling van het bestuur van de HBO-Raad, dat het Open Universiteit-Statuut, evenmin als het (toekomstig) HBO-Statuut en het Academisch Statuut, nog «regels dient te bevatten die de inrichtingsvrijheid van het onderwijs aantasten.» Daarbij verwijzend naar artikel 1 en artikel 6, lid 2, geeft de Raad daarbij de navolgende argumentatie: «In de eerste plaats doorbreekt een dergelijke regeling de systematiek van wetgeving voor het Hoger Onderwijs. Immers, de inrichtingsvrijheid van het onderwijs komt wél tot uitdrukking in de WWO en de onlangs door de Tweede Kamer der Staten-Generaal vastgestelde WHBO. In de tweede plaats bemoeilijkt de in het wetsvoorstel neergelegde regelgeving een flexibele aanpassing van programma's aan veranderende maatschappelijke behoeften. In de

derde plaats doet de voorgestelde regeling onvoldoende recht aan de eigen verantwoordelijkheid van de Open Universiteit met betrekking tot de inrichting van het onderwijs.»

Artikel 5

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen waarom de Open Universiteit zelf ontbreekt bij de adviesinstanties die geraadpleegd worden bij vaststelling of wijziging van het OU-statuut. Ze wezen op een discrepantie tussen de voorgestelde tekst van de wet en de memorie van toelichting, blz. 13.

Artikel 6

De leden van de fractie van de V.V.D. vroegen zich af of uit artikel 6 lid 2 afgeleid moest worden dat de minister bepaalde bevoegdheden krijgt of heeft, met betrekking tot de goedkeuring van cursussen in het aanbod van de Open Universiteit. Zo dit het geval is, vroegen de hier aan het woord zijnde leden naar de ratio van deze bevoegdheden.

Artikel 15

In het derde lid wordt thans een propaedeutische verklaring ingevoerd. Wat is de waarde van deze toevoeging als in de wetgeving inzake het wetenschappelijk onderwijs een dergelijke bepaling niet is opgenomen? De leden van de fractie van de V.V.D. wilden hierop graag een nadere toelichting.

Artikel 26

Het college van bestuur bestaat uit drie leden. De fractie van de V.V.D. kan zich daar in vinden, gezien ook de voorstellen terzake in de Wet wetenschappelijk onderwijs 1984. Zij achtten het echter niet uitgesloten dat op die voorstellen wijzigingen worden aangebracht. Het lijkt voor de hand liggend, zo meenden de hier aan het woord zijnde leden, dat dan ook de omvang van het college van bestuur van de Open Universiteit wordt aangepast. Het wetsvoorstel zoals dat er nu ligt, biedt daartoe in hun ogen geen mogelijkheden. Graag vernamen zij hierover de opvatting van de regering.

Artikel 28

Volgens dit artikel legt het college van bestuur verantwoording af over de uitvoering van de het college toekomstige bevoegdheden en toegekende taken. Wat is de ratio van deze bepaling, zo vroegen de leden van de fracties van de P.v.d.A. en van de V.V.D., gezien het feit dat de WUB en het voorstel van Wet wetenschappelijk onderwijs'84 niet verder gaan dan het opleggen van een informatieplicht van het college van bestuur aan de verantwoordelijke minister?

Artikel 33

Wanneer wordt nadere informatie verschaft over de opzet en inrichting van de regionale studiecentra? De leden van de P.S.P.-fractie achtten deze centra nl. van essentieel belang voor het welslagen van de Open Universiteit.

Artikel 35

Waarom wordt achteraf pas eventueel een mogelijkheid geschapen voor duobanen, in plaats van vooraf in te spelen op een algemeen gewenste ontwikkeling, zo vroegen de leden van de fractie van D'66.

Artikel 39

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen of de regeling in lid 6 van de geheimhoudingsplicht voor de leden van de medezeggenschapsraad zich niet eveneens diende uit te strekken tot adviseurs die door de raad worden ingeschakeld.

Artikel 53

In de memorie van antwoord, zo merkten de leden van de fractie van D'66 op, wordt onder belangrijke uitgaven verstaan, die uitgaven die de 5% van de betreffende begrotingspost in het lopende begrotingsjaar overschrijden. Kan de regering meedelen hoe zij deze grens in de praktijk gaat hanteren, dar het volgens deze leden hier gaat om *niet voorziene* belangrijke uitgaven, en dus van de betreffende uitgaven in vele gevallen geen begrotingspost is. Of gaat het hier om overschrijdingen van een bepaalde begrotingspost?

Met een tijdige beantwoording van het voorgaande acht de commissie de openbare behandeling van dit wetsvoorstel voldoende voorbereid.

De voorzitter van de commissie,
Van Ooijen

De griffier van de commissie,
Teunissen